

Monety

– 60. ROCZNICA ZAKOŃCZENIA II WOJNY ŚWIATOWEJ –

nominał	200 zł
metal	900/1000Au
stempel	lustrzany
średnica	27,00 mm
masa	15,50 g
wielkość emisji (nakład)	4.400 szt.

Awers: Z prawej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, poniżej oznaczenie roku emisji: 2005 oraz napis: 200 Zł. Z lewej strony półkołem napis RZECZPOSPOLITA POLSKA. U dołu z lewej strony stylizowane: gołąb z gałązką oliwną w dziobie oraz siatka kartograficzna. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wokół napis 60. ROCZNICA ZAKOŃCZENIA II WOJNY ŚWIATOWEJ. Centralnie stylizowane: kula ziemiska oraz sylwetki samolotów biorących udział w II wojnie światowej, w środku napis: 1945. Poniżej stylizowana mapa Polski.

nominał	10 zł
metal	925/1000 Ag oraz zielona farba
stempel	lustrzany
średnica	32,00 mm
masa	14,14 g
wielkość emisji (nakład)	70.000 szt.

Awers: U góry półkołem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, poniżej wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Poniżej stylizowane sylwetki żołnierzy z różnych formacji wojskowych. U dołu oznaczenie roku emisji: 2005 oraz poniżej napis: 10 Zł. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: U góry półkołem napis: 60. ROCZNICA ZAKOŃCZENIA II WOJNY ŚWIATOWEJ. Poniżej stylizowane: ruiny i gołąb z gałązką oliwną w dziobie. Z lewej strony napis: 1945.

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	1.000.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-05, pod orłem napis: Zł 2 Zł, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Na tle stylizowanego wizerunku Krzyża Walecznych stylizowane: hełm bojowy wz. 40 umieszczony na karabinku automatycznym SWT-40, poniżej hełm angielski Mk II umieszczony na pistolecie maszynowym STEN. Na lufie pistoletu gołąb z gałązką oliwną w dziobie. U góry stylizowana siatka kartograficzna, poniżej półkołem napis: 60. ROCZNICA ZAKOŃCZENIA / II, u dołu napis: WOJNY / ŚWIATOWEJ.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant monet: *Ewa Tyc-Karpińska*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

Projekt: DECORUM

W dniu 6 maja 2005 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety upamiętniające 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej, o następujących nominałach:

- 200 zł - wykonaną stemplem lustrzanym w złocie;
- 10 zł - wykonaną stemplem lustrzanym w srebrze;
- 2 zł - wykonaną stemplem zwykłym w stopie Nordic Gold.

Druga wojna światowa, zapoczątkowana 1 września 1939 r. agresją Niemiec na Polskę, zapisała się jako największy i najkrwawszy kataklizm w dotychczasowych dziejach cywilizowanego świata. Był to konflikt globalny, który poza terytorium Europy objął także Afrykę, Azję i Oceanie oraz prawie wszystkie wódzczas państw. Bezpośrednio lub pośrednio w wojnie wzięło udział 1,7 mld ludności, czyli niemal 80% populacji zamieszkującej kulę ziemską. Walki toczono na terytoriach ponad 40 państw; szacunkową liczbę osób zmobilizowanych ocenia się na 100-110 milionów mężczyzn i kobiet.

Odpowiedzialność za wywołanie wojny i jej eskalację ponosiły przede wszystkim nazistowskie Niemcy oraz sprzymierzone z nimi faszystowskie Włochy i militarystyczna Japonia, dążące do panowania nad światem. Stosując w tym celu wszelkie dostępne im środki i metody, rządy tych państw nie zawahały się przed narzucaniem swojej woli poprzez zbrojną agresję i masowe ludobójstwo. Wojna przyniosła wielu narodom nie tylko utratę niepodległego bytu, ale również groźbę zagłady biologicznej. W obronie najszczytniejszych wartości, wolności i godności, walkę wraz z Polską podjęła szeroka koalicja państw demokratycznych, wśród których główną rolę odgrywały początkowo Francja i Wielka Brytania, a od grudnia 1941 r. Stany Zjednoczone.

Od czerwca 1941 r. kraje demokratyczne wspierał również zaatakowany przez Niemcy Związek Sowiecki. Należy jednak pamiętać, że do momentu agresji Niemiec państwo to ściśle współdziałało z III Rzeszą.

W pierwszych latach drugiej wojny światowej wojska niemieckie wielokrotnie odnosiły zwycięstwa militarne. Dopiero latem 1943 r. w walkach na terenie Europy nastąpił wyraźny przełom i Wehrmacht został zepchnięty do defensywy. Od tego momentu inicjatywa strategiczna należała do sił alianckich. We wrześniu 1943 r. skapitulowały Włochy, jednak działania wojenne w Europie dobiegły końca dopiero w maju 1945 r., kiedy ostatecznie złamano opór sił zbrojnych III Rzeszy.

7 maja 1945 r. w Reims, w kwaterze głównej generała Dwighta Eisenhowera, przedstawiciele niemieckich sił zbrojnych: generał Alfred Jodl i admirał Hans von Friedeburg, podpisali akt bezwarunkowej kapitulacji Niemiec. Działania wojenne miały zostać zakończone 8 maja o godzinie 23.01 czasu środkowoeuropejskiego. Przy podpisywaniu dokumentu byli obecni przedstawiciele Wielkiej Brytanii, Francji i Związku Sowieckiego. Jednak na żądanie Stalina ceremonię kapitulacji powtórzono, tym razem pod przewodnictwem sowieckiego marszałka Georgija Żukowa, w nocy z 8 na 9 maja w Karlhorst na przedmieściu Berlina. Stronę niemiecką reprezentował marszałek Wilhelm Keitel. W momencie podpisywania dokumentu w Moskwie dochodziła już godzina 2 dnia 9 maja 1945 r. Dlatego w Związku Sowieckim i podporządkowanych mu krajach tzw. demokracji ludowej dzień zwycięstwa obchodzono właśnie 9, a nie 8 maja. Warto podkreślić, że choć 8 maja 1945 r. zakończyły się działania wojenne w Europie, w Azji wojna trwała dalej. Cesarska armia japońska stawiała zaciekle opór jeszcze przez kilka miesięcy. Dopiero 2 września 1945 r., po podpisaniu przez Japonię aktu kapitulacji, druga wojna światowa dobiegła końca.

Bilans strat, jakie przyniosła druga wojna światowa, przeraża do dzisiaj. Działaniom wojennym towarzyszyły: masowy terror, morderstwa i deportacje, przesiedlenia całych grup ludności. Ze względu na niespotykaną liczbę ofiar można przybliżyć, ile istnień ludzkich pochłonęła wojna. Ocenia się, że zginęło lub zostało zamordowanych ponad 50 mln ludzi, w tym 20 mln żołnierzy. 35 mln innych osób zostało trwale okaleczonych lub rannych.

Szacowane straty ludzkie głównych państw alianckich, poza Polską, przedstawiały się następująco:

Związek Sowiecki:	20 mln (11,7% ludności)
Chiny:	2,2 mln (liczba ta obejmuje tylko poległych żołnierzy)
Jugosławia:	1,7 mln (11,03% ludności)
Wielka Brytania:	0,6 mln (1,27% ludności)
Francja:	0,5 mln (1,19% ludności)
Stany Zjednoczone:	0,3 mln (0,23% ludności)

Przybliżone straty ludzkie Niemiec, Włoch i Japonii przedstawiały się następująco:

Niemcy:	9,7 mln (12,31% ludności)
Japonia:	1,5 mln (liczba ta obejmuje tylko poległych żołnierzy)
Włochy:	0,9 mln (2,06% ludności)

Wojna przyniosła również olbrzymie straty materialne. Tylko w krajach europejskich zniszczeniu uległy dobra materialne o ówczesnej wartości 260-300 mld dolarów. Państwa zaangażowane w konflikt światowy musiały przeznaczyć około 70% dochodu narodowego na rozbudowę i utrzymywanie ogromnych sił zbrojnych. Bezpośrednie wydatki na działania wojenne szacuje się na astronomiczną wówczas kwotę 1,2 bln dolarów. Spośród państw uczestniczących w wojnie wyjątkowo bolesne straty poniosła Polska. W 1938 r. nasze państwo liczyło 34,8 mln ludności i zajmowało obszar 388.566 km², natomiast w 1945 roku, nie tylko w wyniku działań wojennych, ale i w konsekwencji narzuconych Polsce zmian terytorialnych, liczba ludności spadła do 24 mln, a powierzchnia całkowita do 312.677 km². Według szacunkowych danych ogłoszonych w 1947 r. przez Biuro Odszkodowań Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów, w czasie wojny zginęło ponad 6 mln obywateli Polski. Wymowa tych liczb jest wstrząsająca, śmierć poniosło około 20% mieszkańców Polski.

Polska była pierwszym krajem, na który dokonano zbrojnej agresji w II wojnie światowej. 1 września 1939 r. naszą Ojczyznę zaatakowały siły zbrojne III Rzeszy, a 17 września 1939 r. wojska Związku Sowieckiego. Dysponując ogromną przewagą sił, agresorzy zdolali złamać opór Wojska Polskiego i zająć nasz kraj. Według szacunkowych danych, ofiarą masowego terroru i eksterminacji ze strony władz niemieckich padło przeszło 5 mln obywateli polskich. W wyniku represji ze strony władz sowieckich, w masowych rozstrzelaniach, w więzieniach i łagrach, w czasie deportacji utraciło życie co najmniej 500 tys. polskich obywateli. Ponadto w następstwie działań wojennych zginęło około 600 tysięcy ludzi. Wojna i okupacja sprawiły ponadto, że aż 800 tys. osób uległo trwałemu inwalidztwu. Mniej bolesne w wymiarze ogólnoludzkim, ale dotkliwe, wpływające na codzienny byt milionów pozostałych przy życiu, były straty materialne. W wyniku działań wojennych i planowej polityki władz okupacyjnych majątek narodowy Polski uległ zniszczeniu w 39%.

Polska odegrała znaczącą rolę polityczno-militarną w czasie drugiej wojny światowej. Jej walka w obronie niepodległości we wrześniu 1939 r. zapoczątkowała proces tworzenia szerokiej koalicji antyfaszystowskiej. Przez cały okres walk w Euro-

pie pozostawała aktywnym uczestnikiem tej koalicji. Wysiłek zbrojny Polski zapoczątkowany w czasie wojny obronnej 1939 r. to również walka w konspiracji na okupowanych ziemiach polskich oraz działania regularnych jednostek Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie i jednostek Wojska Polskiego na froncie wschodnim.

We wrześniu 1939 r. w obronie Ojczyzny stanęło 950 tysięcy polskich żołnierzy. Okupowanie Polski przez hitlerowskie Niemcy i ZSRR nie oznaczało złożenia broni przez naród polski, który natychmiast przystąpił do odbudowy swoich sił zbrojnych w postaci ruchu oporu w kraju oraz wojsk regularnych na emigracji. Na podstawie umów sojuszniczych z Francją i Wielką Brytanią sformowano Polskie Siły Zbrojne na obczyźnie, rozlokowane w tych krajach oraz na Bliskim Wschodzie. Po agresji Niemiec na ZSRR powstała możliwość formowania polskich oddziałów także w tym kraju. Dowodzona przez generała Władysława Andersa, licząca ok. 100 000 ludzi, Armia Polska w ZSRR – w wyniku nieprzychylnego postawy i działań władz sowieckich – została ewakuowana na Bliski Wschód. Po ujawnieniu zbrodni katyńskiej ZSRR zerwał stosunki z rządem polskim i rozpoczął formowanie polskich oddziałów u boku Armii Radzieckiej. Ich pierwszym dowódcą był pułkownik Zygmunt Berling. Liczebność regularnych jednostek Wojska Polskiego odtwarzanych u boku aliantów stopniowo rosła i w końcowym okresie wojny w walkach na frontach zachodnim i wschodnim brało udział blisko 600 tysięcy naszych żołnierzy. Warto podkreślić, że Polska była jedynym okupowanym krajem w Europie, w którym powstały pełne struktury państwa podziemnego, z własnym aparatem władzy, administracją, sądownictwem, tajnym nauczaniem oraz własnym wojskiem – konspiracyjną Armią Krajową, która w szczytowym okresie swojego rozwoju w 1944 r. liczyła 380 tysięcy żołnierzy!

Nie sposób wymienić wszystkich bitew stoczonych przez żołnierzy polskich. Wspomnijmy przykładowo tylko kilka z nich: Westerplatte, bitwę nad Burzą, Narwik, Tobruk, Monte Cassino, Falaise, Arnhem, akcję „Burza”, Powstanie Warszawskie, Lenino, Studzianki, Wał Pomorski, Kołobrzeg, Budziszyn czy współudział w zdobyciu Berlina. Należy pamiętać, że w latach 1939-1945 poległo ponad 120 tysięcy polskich żołnierzy. Wysiłek zbrojny całego społeczeństwa sprawił, że polski wkład w ostateczne zwycięstwo w drugiej wojnie światowej należy uznać za największy po wielkich mocarstwach: Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji i Związku Sowieckim.

Witold Głębowski
Muzeum Wojska Polskiego
w Warszawie

Wszystkie monety emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.